

# EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

---



## AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

---

**OCAK 2016**

Sayı 33

## EBSO EKONOMİ BÜLTENİ

### DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, gelişmekte olan ülkelerin pek çok riskle karşı karşıya olduklarını ve 2016 yılında bu risklerin baskısı altında kalmaya devam edeceklerini açıklamıştır. Kredi derecelendirme kuruluşu tarafından yapılan açıklamada gelişen piyasaya sahip ülke notlarının, ABD'deki faiz artırımını, güçlü dolar, zayıf emtia fiyatları, yavaşlayan küresel ticaret ve artan politik riskler tarafından zorlandığı vurgulanmıştır. Benzer biçimde Goldman Sachs tarafından yapılan bir açıklamada Çin öncülüğünde küresel piyasalarda görülen dalgalanmaların daha da kötüleşebileceği belirtilmiştir.

Bir diğer açıklama ise Dünya Bankası tarafından yapılmış, Çin büyümesindeki yavaşlamanın emtiada düşüşe neden olması ve Brezilya ve Rusya'da daralmanın sürmesi nedeniyle küresel ekonomide zayıflık beklendiği belirtilmiştir.

Bu açıklama doğrultusunda 2016 yılı için küresel büyüme tahmini %3,3'ten %2,9'a düşürülmüştür.

Brent petrol fiyatları ABD'de ham petrol stoklarının arttığına anlaşılması ve İran'ın ihracatını artırmaya hazırlandığını açıklamasının ardından 30 Dolar'ın altına kadar gerilemiştir.

Fiyatların azalmasından Rusya, Kanada, Norveç, Venezuela ve Suudi Arabistan'ın başını çektiği, petrol rezervi sahibi ülkeler yoğun biçimde etkilenmektedir. Petrolün 20 Dolar'ın altına kadar gerileyebileceğine yönelik öngörüler ise, konuyla ilgili belirsizliklerin devam edeceğini göstermektedir.

Küresel imalat PMI değeri, Aralık ayında bir miktar gerileme ile 50,9 düzeyinde gerçekleşmiş ve son 3 ayın en düşük değerini almıştır.



### ABD

ABD Merkez Bankası (FED) tarafından gerçekleştirilen faiz artırımının ardından, 2016'da gerçekleştirilecek diğer olası artırımlara yönelik tartışmalar başlamıştır. ABD eski Hazine Bakanı Larry Summers tarafından kademeli faiz artırımının devam edeceğinin ancak küresel ekonominin 2016 yılında 4 faiz artışını kaldıramayacağını ifade edilmesi dikkat çekicidir. IMF tarafından da faiz artışlarının kademeli olması gerektiğini, tersi bir durumun hali hazırda kırılgan olan gelişen ülke ekonomilerine zarar verebileceği belirtilmiştir.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında 51,2 değerini alarak 2012 yılı Ekim ayından beri en düşük düzeyine gerilemiştir.

## EURO BÖLGESİ – AB



Zayıf küresel büyüme yolundaki belirsizlikler karşısında oldukça kırılgan bir yapısı olan Euro Bölgesi'nin Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) ekonomik toparlanmayı ve yatırımcının güvenini dengeleyen gevşek para politikasından faydalandığı anlaşılmaktadır.

2015 yılının Aralık ayında 15,7 puan olan Euro Bölgesi Yatırımcı Güven Endeksi bu yılın Ocak ayında beklentilerin altında kalarak 6,1 puan azalmış ve 9,6 puana inmiştir. Perakende satışların ise beklentilerin altında kalarak 2015 Kasım ayında bir önceki aya göre %0,3 azaldığı açıklanmıştır.

Ekonomik güven endeksinin ise 2011 yılından bu yana en yüksek seviyesine ulaştığı açıklanmıştır. Euro Bölgesi ekonomik güven endeksi Aralık ayında beklenmedik şekilde yükselerek Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) teşviğinin bölgenin kırılganlığının toparlanmasında etkili olabileceği sinyalini vermiştir.

## ALMANYA



Almanya ekonomisinin yılın son çeyreğinde %0,25'e yakın büyüdüğü açıklanmıştır. Böylece 2014'teki % 1,6'lık genişlemenin ardından 2015'te %1,7 büyüme kaydedildiği anlaşılmaktadır.

Euro Bölgesi'nin en büyük ekonomisi olan Almanya'nın, Bölgenin diğer ülkelerinde görülmemiş çaptaki teşviklerden faydalanmasıyla; işsizliğin rekor düşük

seviyede seyretmesi ve ücretlerin artması sağlanmaktadır. Bu olumlu özelliklere, petrolün geçtiğimiz yıla göre %37 daha ucuz olması da eklenince, iç talep artarak ekonomik büyümenin lokomotifi haline gelmektedir.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında son 4 ayın en yüksek düzeyi olan 53,2 değerini almıştır.

## JAPONYA



Japonya Başbakanı Şinzo Abe tarafından, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından 70 yılı aşkın süre geçmesine rağmen Rusya ile hala bir barış antlaşmasının bulunmamasının doğru olmadığı ve ilişkilerin normalleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Rusya'nın küresel ölçekte ve Türkiye ile yaşadığı gerginlikler göz önüne alındığında, yakın gelecekte Japonya ile yeni bir işbirliği sürecine girmesinin ekonomik ve siyasi açıdan derin etkileri olabilecektir.

Ülkenin sanayi üretimi Kasım ayında, ihracatın beklenenden fazla düşmesi ve hanehalkının daha az harcama yapmasının etkisi ile önceki aya göre %1 daralarak, üç ayın ardından ilk kez düşmüştür. Perakende satışlar da aynı ay, %2,5 gerilemiştir.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre bir değişim göstermeyerek 52,6 değerini almıştır.



## GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

### ÇİN



Çin'in ihracatı Aralık ayında beklenmedik bir şekilde geçen yılın aynı ayına göre %2,3 oranında artarken, ithalattaki yavaşlama da daha ılımlı bir hale gelmiştir. Bu durum, son aylarda zayıflama kaydeden Yuan'ın, dünyanın ikinci en büyük ekonomisinin dünya ticaretinde rekabet gücünü artırmış olabileceğine işaret etmektedir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's tarafından 2016 yılında Çin'deki ekonomik büyümenin %6,3 olarak gerçekleşmesinin öngörüldüğü belirtilmiştir. Moody's bununla birlikte, zayıf Yuan'ın Çin ve dünyanın geri kalanı için daha geniş ve negatif etkileri olabilir uyarısında bulunmuştur. Nobel ödüllü iktisatçı Joseph Stiglitz; ise tüm olumsuzluklara karşın Çin'in çok olumsuz bir ekonomik yavaşlama ile karşı karşıya olmadığı ve toparlanmanın kendini göstereceğini ifade etmiştir.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında yine eşik değerin altında kalmış ve 48,2 düzeyinde gerçekleşmiştir.

### GÜNEY KORE



Kuzey Kore'nin bölgesel ve küresel tehditkar tavrının devam etmesi sebebiyle, Güney Kore 2016'da askeri harcamalarını geçen yıla oranla %3,6 artırarak bu yıl 33,2 milyar Dolar'a yükselteceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda savunma ekonomisine yönelik harcamalara daha fazla önem verildiği anlaşılmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'nda Kore Yarımadası'nın Japonya tarafından işgali sebebiyle Japonya'nın Güney Kore'den özür dilemesi ve 8,3 milyon Dolar'lık

yardım fonu ödemesi yönünde iki ülke arasında anlaşma sağlanmıştır.

İstanbul Sultanahmet'te meydana gelen patlamadan sonra Güney Kore Dışişleri Bakanlığı tarafından, İstanbul'a seyahat uyarısında bulunulması, iki ülke arasındaki ilişkilerin zedelenebileceği endişelerine sebep olmuştur.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında eşik düzeyin üzerine çıkarak 50,7 değerini almıştır.



### HİNDİSTAN

Uzmanlara göre yine yılda küresel ekonomiyi şekillendirecek en önemli trendlerden biri Hindistan'ın yükselişi olacaktır. Büyüme hızının yatırım teşvikleri, reformlar ve demografik yapı sayesinde Çin'i geride bırakarak %7,3 olacağı beklenmektedir.

Hindistan Hükümeti'nin 2015 yılında dış yatırıma dair kısıtlamaları gevşetmesiyle birlikte, bu ülkeye yatırım yapan Çinli firmaların sayısının giderek arttığı kaydedilmektedir. Bu bağlamda, Çin'in dış yatırımlar açısından yeni hedef kitlesinin Hindistan olduğu anlaşılmaktadır.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında gerileme göstererek 49,1 değerini almıştır.

## BREZİLYA



Uzmanlar tarafından Brezilya ekonomisinin 2016 yılında 1901 yılından bu yana en sert daralma beklenmektedir. Daha açık bir ifadeyle, Brezilya ekonomisi, siyasi kriz ortamında ekonomik faaliyetin ve güvenin azalması ile birlikte, daha önce tahmin edilenden daha fazla daralacak ve 1901'den bu yana en derin resesyonunu yaşayacaktır.

Ülke genelinde yatırım yapılabilir seviyede kredi notuna sahip şirket sayısının 2016'da daha da azalabileceği belirtilmiştir. Ülkenin kredi notunun, 2015'te iki kurum tarafından yatırım yapılabilir düzeyin altına düşürülürken, 200'den fazla şirketin kredi notunun da ülke notuyla aynı kaderi paylaştığı açıklanmıştır. Bu durum sebebiyle, Brezilya'da artık sadece 14 yatırım yapılabilir seviyede nota sahip şirket kaldığı belirtilmiştir.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre hafif bir yükselişle 45,6 değerini almıştır.



## RUSYA

Rusya Merkez Bankası tarafından giderek artan enflasyon riskinin tahmin edilenden daha sıkı para politikasına neden olacağı belirtilmiştir.

Yakın geçmişte krizin en kötü döneminin geride kaldığının açıklanmasına rağmen, süregelen olumsuz gelişmeler itibarıyla, Rusya Başbakanı Medvedev tarafından ekonomide en kötü senaryoya hazır olunması gerektiği söylenmiştir.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında eşik değerinin altına düşerek 48,7 düzeyinde gerçekleşmiştir.

## TÜRKİYE



Dünya Bankası Türkiye'ye yönelik büyüme beklentilerini 2016 için %3,9'dan %3,5'e, 2017 için %3,7'den %3,5'e indirmiştir. Bu bağlamda gerek küresel, gerekse ulusal ölçekte yaşanan belirsizliklerin 2016'ta da yoğun biçimde ekonomiyi etkilemeye devam edeceği anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin 5 yıllık CDS'leri Ekim başından bu yana ilk kez 300'ün üzerini görerek en yüksek düzeyine ulaşması, risklerin ekonomiye etkisini gösteren bir diğer önemli göstergedir.

İmalat PMI değeri, Aralık ayında dikkat çekici bir yükselişle 52,2 değerini almıştır.

## TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

### ENFLASYON

| %           | TÜFE  |      | Yİ-ÜFE |       | YD-ÜFE |       |
|-------------|-------|------|--------|-------|--------|-------|
| Aralık      | 2014  | 2015 | 2014   | 2015  | 2014   | 2015  |
| Yıllık      | 8,17  | 8,81 | 6,36   | 5,71  | 2,63   | 10,90 |
| Yıllık Ort. | 8,85  | 7,67 | 10,25  | 5,28  | 12,78  | 7,68  |
| Aylık       | -0,44 | 0,21 | -0,76  | -0,33 | 0,32   | 0,36  |

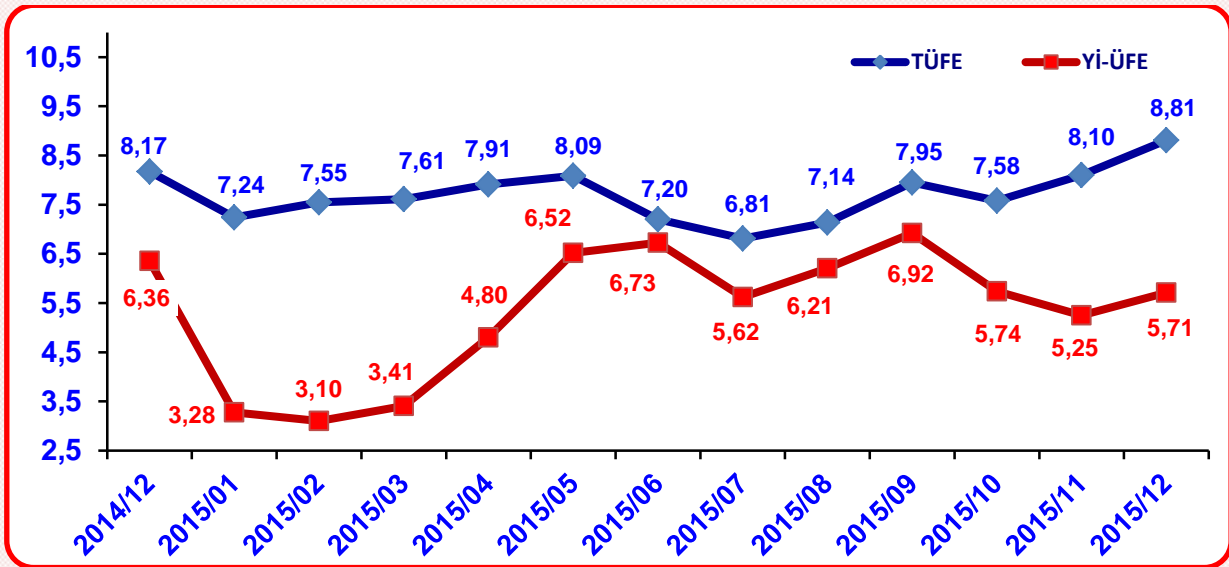
2015 yılı Aralık ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %8,81, Yİ-ÜFE'de %5,71 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre TÜFE'de %0,21 oranında artış ve Yİ-ÜFE'de ise %0,33 oranında azalış yaşanmıştır.

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de (%13,23) ile lokanta ve oteller grubunda gerçekleşmiştir. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; eğlence ve kültür (%11,56), çeşitli mal ve hizmetler (11,00), ev eşyası (%10,95), ve gıda ve alkolsüz içecekler (%10,87) en çok artışın olduğu diğer gruplardır.

İstatistiki bölgelere göre yapılan ayırmda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayına göre %9,83 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,31 oranında artış gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %1,92, imalat sanayi sektöründe %0,27, elektrik ve gaz sektöründe %0,52 düşüş yaşanırken, su sektöründe %1,05 oranında artış gerçekleşmiştir. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %6,38 olmuştur.

#### Yıllık Değişim Oranları (%)





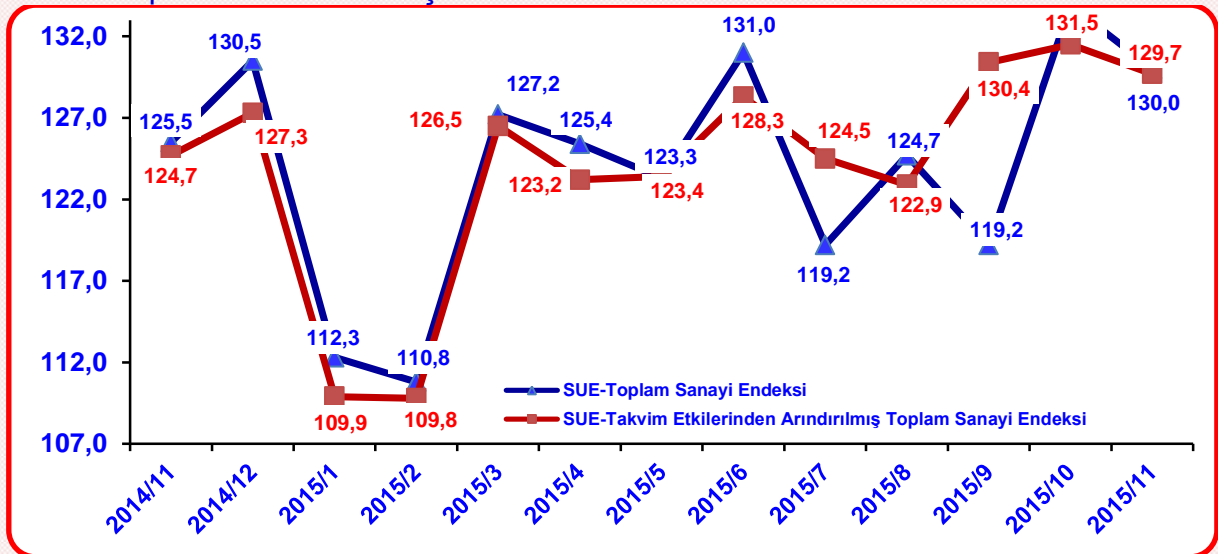
## SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

| KASIM 2015<br>(2010=100)                              | Arındırılmamış |                  | Takvim Etkisinden Arındırılmış |                  | Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış |                 |
|---|----------------|------------------|--------------------------------|------------------|--|-----------------|
|   | Endeks         | Değişim (Yıllık) | Endeks                         | Değişim (Yıllık) | Endeks                                   | Değişim (Aylık) |
| <b>Toplam Sanayi</b>                                  | <b>130,0</b>   | <b>3,6</b>       | 129,7                          | 3,5              | 125,4                                    | -0,9            |
| <b>Madencilik ve Taşocakçılığı</b>                    | <b>110,0</b>   | <b>-6,6</b>      | 108,8                          | -6,6             | 105,0                                    | -3,8            |
| <b>İmalat Sanayi</b>                                  | <b>133,0</b>   | <b>4,4</b>       | 132,9                          | 4,3              | 127,2                                    | -0,7            |
| <b>Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ürt. ve Dağıtım</b> | <b>119,7</b>   | <b>2,4</b>       | 118,8                          | 2,4              | 123,6                                    | -0,7            |

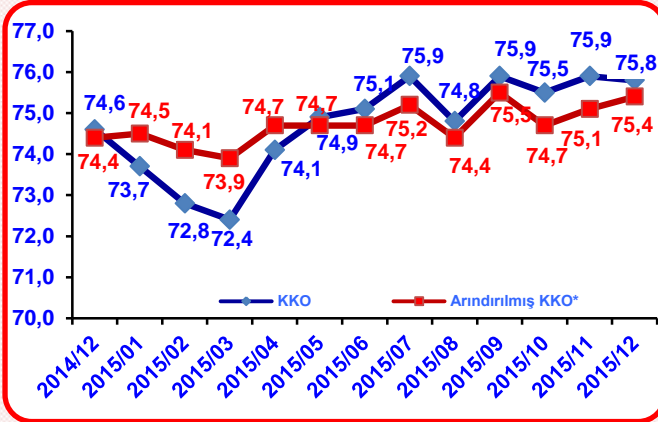
Arındırılmamış Sanayi Üretim Endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre 2015 yılı Kasım ayında %3,6 oranında artış göstermiştir.

Takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda %3,5 oranında artarken; madencilik ve taşocakçılığı sektörü %6,6 oranında azalmış, imalat sanayi sektörü %4,3 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü de %2,4 oranında artmıştır.

Ana sanayi gruplarından 2015 yılı Kasım ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en yüksek düşüş; %6,5 ile dayanıklı tüketim malları imalatında gerçekleşmiştir. İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla azalış ise, %15,0 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiştir. Bu azalışı, %12,9 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı imalatı ve %10,8 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı izlemiştir. En yüksek artış; %3,6 ile diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatında gerçekleşmiştir. Bu azalışı, %3,3 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı ve %3,2 ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı izlemiştir.



## KAPASİTE KULLANIM ORANI



2015 yılı Aralık ayında Kapasite Kullanımı %75,8 oranında gerçekleşerek azda olsa bir azalış göstermiştir. Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı %89,2, kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı ile tütün ürünleri imalatı %83,9, bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı %83,3, motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı %82,2 ile 2015 yılı Aralık ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörlerdir.

## HANEHALKI İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

| EKİM 2014-2015                                     | Toplam |        |
|--|--------|--------|
|  | 2014   | 2015   |
| <b>15 yaş ve daha yukarı yaştakiler</b>            |        |        |
| Nüfus (Bin kişi)                                   | 57.249 | 58.134 |
| İşgücü (Bin kişi)                                  | 29.181 | 30.003 |
| İstihdam (Bin kişi)                                | 26.138 | 26.856 |
| Tarım  | 5.404  | 5.473  |
| Tarım dışı   | 20.734 | 21.383 |
| İşsiz (Bin kişi)                                   | 3.043  | 3.147  |
| İş gücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)              | 28.068 | 28.131 |
| İşgücüne katılma oranı (%)                         | 51,0   | 51,6   |
| İstihdam oranı (%)                                 | 45,7   | 46,2   |
| İşsizlik oranı (%)                                 | 10,4   | 10,5   |
| Tarım dışı işsizlik oranı (%)                      | 12,5   | 12,6   |
| <b>15-64 yaş grubu</b>                             |        |        |
| İşgücüne katılma oranı (%)                         | 55,6   | 56,5   |
| İstihdam oranı (%)                                 | 49,7   | 50,4   |
| İşsizlik oranı (%)                                 | 10,6   | 10,7   |
| Tarım dışı işsizlik oranı (%)                      | 12,5   | 12,6   |
| <b>Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)</b> | 19,7   | 19,3   |

Türkiye genelinde 15 ve yukarı yaştakilerde 2015 yılı Ekim ayında işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre %10,5 oranında gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı; erkeklerde %9,3, kadınlarda %13,2 oranında kaydedilmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı %12,6, işsiz sayısı 3 milyon 147 bin kişidir. Genç nüfusta işsizlik oranı %19,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2015 yılı Ekim ayında istihdam edilenlerin %20,4'ü tarım, %20'si sanayi, %7,6'sı inşaat ve %52'si hizmetler sektöründedir.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

| EKİM 2015     | SANAYİ       | TARIM        | İNŞAAT       | HİZMETLER     | TOPLAM        |
|---------------|--------------|--------------|--------------|---------------|---------------|
| Erkek         | 4.139        | 2.931        | 1.978        | 9.684         | 18.734        |
| Kadın         | 1.224        | 2.542        | 70           | 4.286         | 8.122         |
| <b>Toplam</b> | <b>5.363</b> | <b>5.473</b> | <b>2.049</b> | <b>13.970</b> | <b>26.856</b> |



## ÖDEMELER DENGESİ

| (Milyon Dolar)              | Kasım  |        | 12 Aylık Kümülatif<br>2015 |
|-----------------------------|--------|--------|----------------------------|
|                             | 2014   | 2015   |                            |
| <b>CARİ İŞLEMLER HESABI</b> | -5.794 | -2.105 | -34.741                    |
| <b>SERMAYE HESABI</b>       | -1     | 0      | -7                         |
| <b>FİNANS HESABI</b>        | -8.924 | -1.902 | -23.975                    |
| Doğrudan Yatırımlar (net)   | 820    | -92    | -10.099                    |
| Portföy Yatırımlar (net)    | -3.281 | 3.076  | 13.637                     |
| Diğer Yatırımlar (net)      | -7.266 | -4.674 | -16.693                    |
| Rezerv Varlıklar (net)      | 803    | -212   | -10.820                    |
| <b>Net Hata ve Noksan</b>   | -3.129 | 203    | 10.773                     |

Kaynak: TCMB

Cari işlemler açığı, 2015 yılı Kasım ayında 2,1 milyar dolar ile piyasa beklentilerinin biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Ayrıca Ocak-Kasım 2015 döneminde %29,7 oranında azalarak 27,8 milyar dolar olarak kaydedilirken; 12 aylık kümülatifte ise, Eylül 2010'dan bu yana en düşük seviyesi olan Kasım 2015'de 34,7 milyar dolara gerilemiştir.

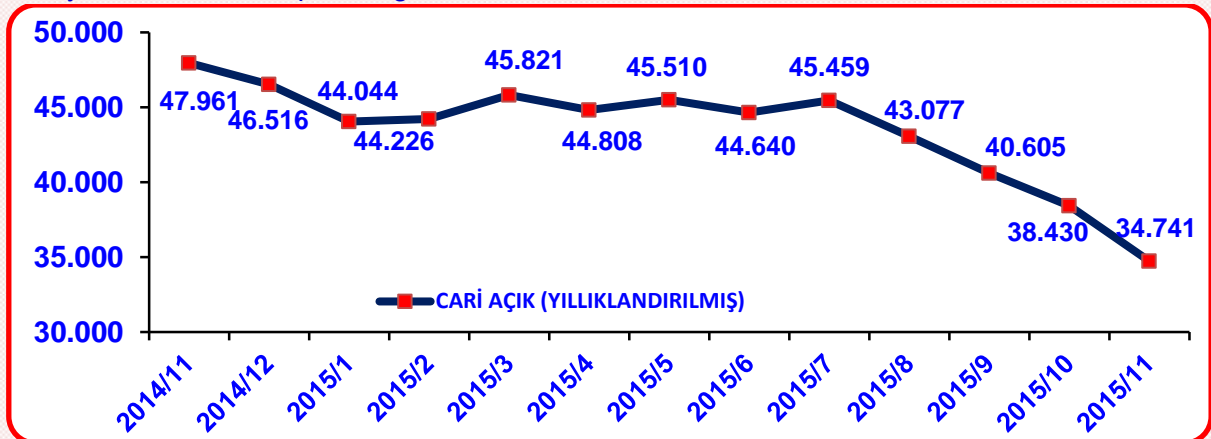
2015 yılında enerji fiyatlarındaki aşağı yönlü seyrin ithalatı sınırlandırması ve Kasım ayında yıllık altın ithalatında yaşanan düşüşle birlikte dış ticaret açığında %55'e yakın geçen yılın aynı ayına göre daralma yaşanmıştır. Bu bağlamda cari dengedeki iyileşmede dış ticaret açığındaki bu daralma etkin rol oynamıştır. Jeopolitik risklerdeki artış ve Rusya ile yaşanan sorunlar nedeniyle turizm gelirlerindeki yaşanan daralma cari açık üzerinde etkili olmuştur.

Net doğrudan yatırımlar 2015 yılı Kasım ayında 92 milyon ile cari açığa sınırlı da olsa katkı sağlamıştır. Ancak, 2015 yılı Ocak-Kasım döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %90'ana yakın bir artışla 9,2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

Portföy yatırımlarında 2015 yılı Kasım ayında 3,1 milyar dolar, 2015 yılı Ocak-Kasım döneminde 14,8 milyar dolarlık sermaye çıkışı kaydedilmiştir.

Rezerv varlıklar 2015 yılı Kasım ayında 212 milyon dolar seviyelerine gerilerken, net hata noksan kaleminde ise, 2015 yılı Kasım ayında 203 milyon dolar sermaye girişi kaydedilmiştir. 2015 yılı Ocak-Kasım döneminde 11,9 milyar dolar ile net hata noksan cari açığın finansmanına en büyük katkısı sağlayan kalem olmuştur.

Enerji fiyatlarındaki düşük seyrin devam ederek ithalatı azaltma yönünde etkilemesi ve Avrupa'ya ihracatın güçlenmesiyle cari açığı iyileşmenin devam edeceği öngörülmektedir. Bunun yanı sıra, yaşanan terör olaylarının da etkisiyle risk algısının yükselmesi, güvensizlik ortamı, Rusya ile yaşanan sıkıntılar gelecek yılda dış ticaret ve turizm gelirleri üzerinde olumsuz etki yaratarak cari açık üzerinde olumsuz yansımaları sebep olacağı tahmin edilmektedir.



## GÜVEN ENDEKSLERİ

| Aylar          | Reel Kesim Güven Endeksi | Tüketici Güven Endeksi | Ekonomi Güven Endeksi |
|----------------|--------------------------|------------------------|-----------------------|
| <b>2014</b>    |                          |                        |                       |
| <b>Aralık</b>  | 101,2                    | 67,7                   | 94,9                  |
| <b>2015</b>    |                          |                        |                       |
| <b>Ocak</b>    | 103,2                    | 67,7                   | 95,0                  |
| <b>Şubat</b>   | 103,4                    | 68,1                   | 93,8                  |
| <b>Mart</b>    | 103,5                    | 64,4                   | 84,1                  |
| <b>Nisan</b>   | 107,9                    | 65,4                   | 86,0                  |
| <b>Mayıs</b>   | 109,0                    | 64,3                   | 87,0                  |
| <b>Haziran</b> | 104,9                    | 66,4                   | 83,5                  |
| <b>Temmuz</b>  | 105,4                    | 64,7                   | 86,5                  |
| <b>Ağustos</b> | 103,7                    | 62,4                   | 86,5                  |
| <b>Eylül</b>   | 99,1                     | 58,5                   | 72,6                  |
| <b>Ekim</b>    | 100,5                    | 62,8                   | 82,6                  |
| <b>Kasım</b>   | 105,2                    | 77,1                   | 104,8                 |
| <b>Aralık</b>  | 102,2                    | 73,6                   | 100,8                 |

\*2004-2011 dönemi için modele dayalı yaklaşımla geriye çekme yöntemi uygulanmış olan yeni seri

Reel Kesim Güven Endeksi; 2015 yılı Aralık ayında, 3,0 puan azalarak, 102,2 seviyesinde gerçekleşerek tekrar düşüş eğilimine girmiştir.

Tüketici Güven Endeksi, 2015 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %4,6 oranında azalarak 73,6 seviyesine gerilemiştir.

Ekonomi Güven Endeksi'nde son iki aydır yükselişin ardında 2015 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %3,8 oranında azalarak 100,81 seviyesinde gerçekleşerek sert bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşte Reel Kesim Güven Endeksi ve Tüketici Güven Endeksi'ndeki azalışlar etkili olmuştur.

## BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

Bütçe; 2014 yılı Ocak-Aralık döneminde 23,4 milyar TL, 2015 yılı Ocak-Aralık döneminde 22,6 milyar TL açık vermiştir. Aynı dönemde bütçe gelirleri %13,6 oranında artarak 483,4 milyar TL, bütçe giderleri ise, %12,8 oranında artarak 506 milyar TL olarak kaydedilmiştir.

2015 yılı Ocak-Aralık döneminde vergi gelirleri, bir önceki yılın aynı dönemine göre %15,6 oranında artarak 407,5 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Faiz hariç giderler %13,6 oranında artarak 453 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı Ocak-Aralık döneminde 26,5 milyar TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 30,4 milyar TL faiz dışı fazla verilmiştir.

| Milyon TL              | OCAK-ARALIK    |                | Değişim Oranı (%) |
|------------------------|----------------|----------------|-------------------|
|                        | 2014           | 2015           |                   |
| <b>Bütçe Giderleri</b> | 448.752        | 505.992        | 12,8              |
| Faiz Hariç Giderler    | 398.839        | 452.987        | 13,6              |
| Faiz Giderleri         | 49.913         | 53.006         | 6,2               |
| <b>Bütçe Gelirleri</b> | 425.383        | 483.386        | 13,6              |
| Vergi Gelirleri        | 352.514        | 407.475        | 15,6              |
| <b>Bütçe Dengesi</b>   | <b>-23.370</b> | <b>-22.606</b> | <b>3,3</b>        |
| <b>Faiz Dışı Denge</b> | 26.544         | 30.400         | 14,5              |

Kaynak: BUMKO



## DIŞ TİCARET

| Milyon ABD \$ |      | İhracat (FOB) |             | İthalat (CIF) |             | Ara (Hammadde) Malları İthalatı |             | Dış Ticaret Dengesi |             | İhracatın İthalatı  |
|---------------|------|---------------|-------------|---------------|-------------|---------------------------------|-------------|---------------------|-------------|---------------------|
| Aylar         | Yıl  | Değer         | Değişim (%) | Değer         | Değişim (%) | Değer                           | Değişim (%) | Değer               | Değişim (%) | Karşılama Oranı (%) |
| Ocak-Kasım    | 2014 | 144.341       |             | 220.389       |             | 161.654                         |             | -76.048             |             | 65,5                |
|               | 2015 | 132.194       | -8,4        | 189.219       | -14,1       | 131.165                         | -18,9       | -57.025             | -25,0       | 69,9                |
| Kasım         | 2014 | 13.067        |             | 21.385        |             | 15.908                          |             | -8.317              |             | 61,1                |
|               | 2015 | 11.738        | -10,2       | 15.974        | -25,3       | 10.980                          | -31,0       | -4.236              | -49,1       | 73,5                |

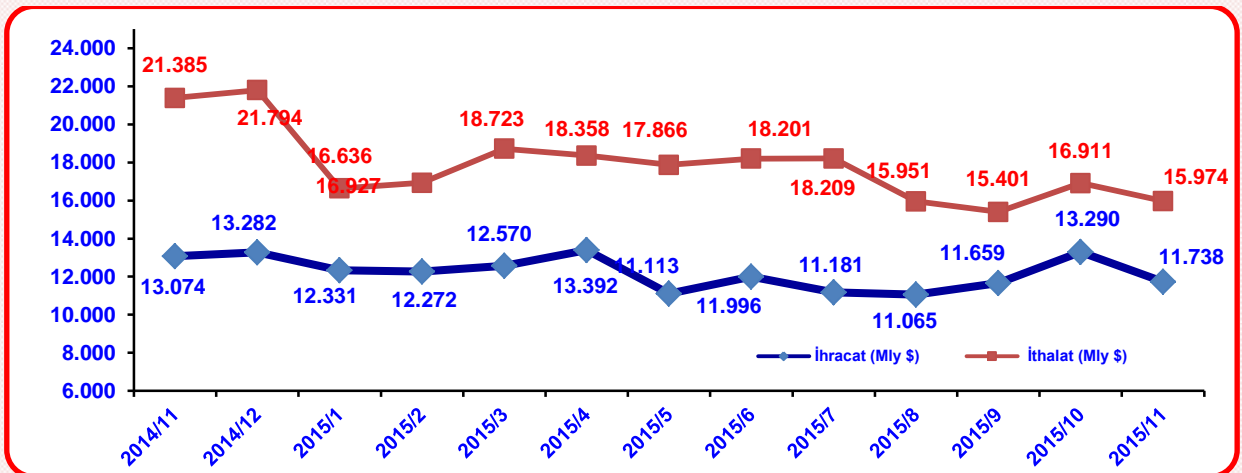
2015 yılı Kasım ayında ihracat, 2014 yılı Kasım ayına göre %10,2 azalarak 11,7 milyar dolar, ithalat da %25,3 oranında azalarak 15,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde dış ticaret açığı %49,1 oranında azalarak 4,2 milyar dolar seviyesine gerilemiştir.

2014 yılı Kasım ayında %43,8 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2015 yılı Kasım ayında %48 olmuş; 2015 yılı Kasım ayında, 2014 yılının aynı ayına göre, AB'ye yapılan ihracat %1,5 oranında azalarak 5,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılı Kasım ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.602 milyon \$) olurken; bu fasılı "kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.038 milyon \$); "örme giyim eşyası ve aksesuarı" (772 milyon \$), "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (740 milyon \$) ve "yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler" (507 milyon \$) izlemiştir. "Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (2.634 milyon \$); "kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (2.023 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (1.502 milyon \$); "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.457 milyon \$) ve "demir ve çelik" (1.091 milyon \$); ile en yüksek ithalat yapılan fasıllar olmuştur.

2015 yılı Kasım ayında İzmir'in ihracatı 2014 yılı Kasım ayına göre, %6,45 oranında azalarak 686 milyon dolar, ithalatı da %1,64 oranında artarak 722 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılı Kasım ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2014 yılı Kasım ayına göre, %7,55 oranında azalarak 1,20 milyar dolar, ithalatı da %1,29 oranında azalarak 1,17 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.





**TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU**

| BÜYÜME  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | 2015/III       |
|---|---------|----------|---------|---------|---------|----------------|
| GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon \$)  | 731.608 | 774.188  | 785.721 | 821.937 | 800.107 | 184.169        |
| Büyüme Oranı (Sabit Fiyatlarla) (%)                                       | 9,2     | 8,8      | 2,2     | 4,2     | 2,9     | 4,0            |
| İmalat Sanayi (Sabit Fiyatlarla) (%)                                      | 13,6    | 10       | 1,8     | 3,7     | 3,7     | 1,3            |
| İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Eki.15         |
| İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)                                    | 22.594  | 24.110   | 24.821  | 25.524  | 25.933  | 26.856         |
| İstihdam Oranı (%)  | 41,3    | 43,1     | 43,6    | 44,0    | 45,5    | 46,2           |
| İşsiz Sayısı (Bin Kişi)   | 3.046   | 2.615    | 2.518   | 2.747   | 2.853   | 3.147          |
| İşsizlik Oranı (%)  | 11,9    | 9,8      | 9,2     | 9,7     | 9,9     | 10,5           |
| Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)   | 14,8    | 12,4     | 11,5    | 12,0    | 12,0    | 19,3           |
| ENFLASYON (%)   | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Ara.15         |
| Yİ-ÜFE (yıllık)   | 8,51    | 11,07    | 6,17    | 4,48    | 10,29   | 5,71           |
| YD-ÜFE (yıllık)   | -       | 14,65    | 3,49    | 6,57    | 13,12   | 10,90          |
| TÜFE (yıllık)   | 8,58    | 6,45     | 8,94    | 7,49    | 8,85    | 8,81           |
| DIŞ TİCARET (Milyon \$)   | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Oca.-Kas. 2015 |
| İhracat   | 113.883 | 134.907  | 152.462 | 151.803 | 157.643 | 132.194        |
| İthalat   | 185.544 | 240.842  | 236.545 | 251.661 | 242.184 | 189.219        |
| Dış Ticaret Dengesi   | -71.661 | -105.863 | -84.083 | -99.858 | -84.540 | -57.025        |
| Cari İşlemler Dengesi   | -45.420 | -75.082  | -48.497 | -64.940 | -45.846 | -27.837        |
| TEŞVİKLİ YATIRIMLAR   | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Oca.-Kas. 2015 |
| Teşvikli Yatırımlar (Milyon TL)   | 60.241  | 52.384   | 57.822  | 96.048  | 62.021  | 90.655         |
| Teşvikli Yatırımlar (Belge Adedi)   | 3.956   | 4.213    | 4.234   | 4.906   | 4.055   | 3.959          |
| KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER (Adet)  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Oca.-Ara. 2015 |
| Kurulan Şirket Sayıları   | 102.913 | 114.872  | 107.219 | 108.930 | 126.635 | 114.691        |
| Kapanan Şirket Sayıları   | 43.363  | 56.121   | 47.978  | 37.273  | 39.051  | 32.762         |
| ULUSLARARASI SERMAYELİ YATIRIMLAR   | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Oca.-Eki. 2015 |
| Şirket Sayısı (Adet)  | 3.248   | 4.333    | 4.264   | 3.780   | 4.690   | 4.146          |
| Yatırım Tutarı (Milyon \$)  | 6.221   | 14.146   | 10.126  | 9.298   | 8.623   | 9.304          |
| DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Eki.15         |
| Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı   | -92     | -122     | -139    | -174    | -175    | -174           |
| BORÇLANMA (Milyar \$)   | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | 2015/III       |
| Dış Borç Stoku  | 292     | 304      | 339     | 389     | 402     | 407            |
| Kamu  | 89      | 94       | 104     | 116     | 118     | 114            |
| Özel  | 191     | 200      | 228     | 268     | 282     | 290            |
| KREDİLER (Milyar \$)  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | 2015/III       |
| Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu                          | 119,7   | 126,8    | 139,6   | 155,9   | 167,4   | 211,5          |
| SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ<br>(Yıllık Ortalama % Değ.) Takv. Etk. Arındırılmış | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Kas.15         |
| Toplam Sanayi   | 12,4    | 9,7      | 2,5     | 3,4     | 3,5     | 3,5            |
| İmalat Sanayi   | 14      | 10,1     | 2,2     | 4,4     | 3,1     | 4,3            |
| KAPASİTE KULLANIMI (%)  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Ara.15         |
| Kapasite Kullanım Oranı   | 72,6    | 75,4     | 74,2    | 74,6    | 74,4    | 75,8           |
| GÜVEN ENDEKSLERİ  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Ara.15         |
| Reel Kesim Güven Endeksi  | 106,4   | 97,2     | 106,3   | 108,1   | 107,1   | 102,2          |
| Tüketici Güven Endeksi  | 90,9    | 92       | 75,8    | 76      | 72,5    | 73,6           |
| Ekonomi Güven Endeksi   | -       | -        | 104,2   | 107,9   | 94,1    | 100,8          |
| SANAYİ CİRO ENDEKSİ   | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Kas.15         |
| Sanayi Ciro Endeksi   | 100     | 129,9    | 140,1   | 153,1   | 172,7   | 197,9          |
| MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)                                       | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Oca.-Ara.15    |
| Bütçe Dengesi   | -40.081 | -17.783  | -28.791 | -18.449 | -22.666 | -22.606        |
| PROTESTOLU SENET  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Oca.-Kas.15    |
| Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)                                   | 1.216   | 919      | 1.075   | 1.091   | 1.004   | 911            |
| Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)                                  | 5.769   | 4.902    | 6.949   | 7.494   | 8.221   | 8.850          |
| KARŞILIKSIZ ÇEK   | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | Oca.-Ara.15    |
| Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi (Bin Adet)                           | 860     | 581      | 943     | 748     | 673     | 775            |
| Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi (Bin Adet)          | 505     | 298      | 400     | 289     | 216     | 165            |
| BORSA VE DÖVİZ  | 2010    | 2011     | 2012    | 2013    | 2014    | 18.01.2016     |
| BIST 100 Endeksi  | 59.567  | 60.195   | 64.982  | 77.314  | 76.306  | 71.040         |
| Euro/\$   | 1,33    | 1,39     | 1,29    | 1,33    | 1,33    | 1,09           |

## SEKTÖREL BAKIŞ

### YAZILIM SEKTÖRÜ

Yazılım, hem bilgisayar sistemlerindeki donanım parçalarının yönetimi hem de kullanıcıların işlerini yapmak için gerekli olan komutlar ile elektronik araçların kullanılabilirliğini geliştirmeye yarayan makine komutları topluluğu olarak tanımlanmaktadır.

Teknoloji günlük hayatımızın her alanında hızla yer almaya başlamışken; aslında getirdiği kolaylıkların, konforun arkasında nitelikli ve kapsamlı bir teknoloji altyapısı olan yazılım sektörü ve ürünleri yer almaktadır.

Yazılım sektörü; kamu, sağlık, telekomünikasyon, üretim, otomasyon, eğitim, savunma, elektrik, elektronik, enerji, finans, turizm, lojistik, tekstil, medya ve inşaat gibi birçok sektöre giridi sağlamaktadır.

İmalat sanayinde hızla gelişen teknolojinin hakimiyetiyle emek yoğun odaklı üretim süreçlerinde teknoloji yoğun olmaya geçiş ağırlık kazanmaktadır. Bu durum yazılım sektörünün dış pazarlarda rekabet şansını arttırmakla birlikte, üretim maliyetlerini de önemli ölçüde azaltarak sanayi ve ekonomide etkin rol aldığını göstermektedir.

Diğer yandan, bilgi çağında gelişen teknolojiyle bilgi güvenliği de en az bilgi kadar önem arz etmeye başlamıştır. Bu bağlamda bilgi güvenliği konusunda yerli yazımlar öne çıkmaktadır. ABD, NSA (Ulusal Güvenlik Ajansı) gibi artık AB ve diğer ülkeler bulut bileşimi oluşturmanın yanı sıra bölgesel ve yerel güvenliği sağlama konusuna eğilmektedirler. Bu durumda devreye yazılım sektörü girmektedir. Bir ülkenin siber güvenliğini o ülkenin yerli yazılımları ile en iyi şekilde korunması milli güvenlik açısından desteklenmektedir.

Ülke ekonomilerinde bilişime yer veren ülkelerin, sanayide de ileri seviyelere gelmeleri için yazılım sektörüne eğilim göstermeleri kaçınılmaz bir gerçektir. Bilişim sektörünün lokomotifini yazılım sektörü toplumsal ve ekonomik düzeyde katma değer yaratmakta olup, ulusal kalkınma da stratejik öneme sahip bir sektör olma özelliğindedir. Zira, küresel boyutta sanayi üretimini yüksek teknoloji ile donatarak, makineler arası iletişim çağına, siber fiziksel sistemlere geçişi esas alan, ekonomiden sosyal düzene kadar yapacağı radikal dönüşümler ile yeni bir sanayi devrimini işaret eden sanayi 4.0 sürecinde başrolde yazılım sektörü vardır.

Dünya yazılım sektörünün pazar büyüklüğü yaklaşık 4,8 trilyon dolar olup, 6,8 milyar dolarını Türk yazılım sektörü oluşturmaktadır. Aslında Türk yazılım sektörü dünya yazılım sektörü pazarının küçük bir payını oluşturuyor gibi görünse de, katma değerli birçok ürünü dünya pazarlarına ihraç ediyor olması yüksek bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Savunma ve güvenlik yazılımlarında İsrail, hizmet alanında Hindistan ve İrlanda öne çıkmaktadır. Türk yazılım sektörü, sahip olduğu potansiyelin yanında Avrupa'nın Amerika kadar sektörde yer edinmemiş olması ile de avantajlı konuma geçmektedir.



Son yıllarda ekonominin destekçilerinden olan Türk yazılım sektörü ithalata gereksinim duymadan katma değerli ürünlerle nitelikli ihracat yapmaktadır. 2023 yılı ihracat hedefi 10 milyar dolar olan Türk yazılım sektörü şimdiden yaklaşık 1 milyar dolara ulaşmıştır. Sektör, 50'ye yakın ülkeye ve 12 serbest bölgeye ihracat yapmaktadır. Bu bağlamda geleceğin yıldız sektörlerinden olup, küresel ölçekte önemli bir yer edineceğinin de sinyallerini vermektedir. Türkiye sektörde, ABD ve Almanya gibi ülkelere ihracat yaparken, komşu ülke pazarları da önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği 2014 verilerine göre; Bilgi ve İletişim Teknolojileri pazar büyüklüğü 69,4 milyar TL olup, 20,4 milyar TL'si bilgi teknolojileri ve 48,9 milyar TL'si iletişim teknolojilerinden oluşmaktadır. Bilgi teknolojilerinin alt bir kalemi olan yazılım ise 6,3 milyar TL'lik kısmı oluşturmaktadır. Sektör, son yıllarda teknoloji trendinin önde gelen konularından olan bulut ve veri teknolojileri ile katma değerli servisler tarafından beslenerek aranan bir sektör olarak ivme kazanmaktadır. Ayrıca sosyo-kültürel açıdan da bireysel ihtiyaçların teknolojiye bağlı olarak artması yazılım sektörüne olan ilgiyi desteklemektedir.

Bilişim pazarının %72'si donanım, %17'si hizmetler ve %11'i yazılım sektöründen oluşmaktadır. Sektörün iç pazardaki etkinliğini koruması ile dış pazarlarda rekabet edebilirliğini artırması ve sürdürülebilirliği sağlaması için yazılım sektörünün payının yukarılara çekilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de bilişim sektörü yıllık ortalama olarak yaklaşık %14 büyüme kaydetmektedir. Aynı zamanda yazılım sektörü %80'e yakın katma değer yaratarak bilişim sektörünü önemli bir kolu olarak varlık göstermektedir. Son yıllarda nesnelerin interneti, kurumsal mobil çözümler ve büyük veri konularının dikkat çekmesi yazılım sektörünün ivme kazanması yönünde zemin hazırlamıştır.

Kaliteli işgücünde Hong Kong ve Tayvan gibi ülkelerle aynı kulvara ulaşan Türk yazılım sektöründe yaklaşık 15.000 bilgisayar mühendisi bulunmaktadır. Ayrıca yazılım sektörü en çok kadın, genç ve engellilere istihdam yaratmaktadır. Yazılım sektörü alınan maaşlar bakımından diğer sektörler arasında 2. sırada, faaliyet karlılığı açısından ise, tüm sektörlerin neredeyse 2 katı kadardır.

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerine göre; teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren firmaların %40'na yakını yazılım sektöründedir. Ayrıca Haziran 2014 itibarıyla yazılım telif hakkı alan 33 adet ve yazılım telif hakkı başvurusu yapan (süreci devam eden) 6 adet firma bulunmaktadır.

Sektör; İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde kümelenmiştir. Firmalar; Ankara'da güvenlik ve savunma yazılımları ile kamu sektörüne yönelik, İstanbul'da sistem yazılımı, mobil ve uygulama yazılımları ağırlıklı olup, İzmir'de ise, uygulama yazılımları ERP, satış dağıtım, depo uygulamalar üzerine faaliyet göstermektedirler. Hizmet yazılımları tarafında, yurt dışı pazarlarda büyüme ve bulut konusunda rekabetçi bir durum yaşanması öngörülmektedir.



Sektörde dünya liderlerinden olan ABD’de sektör devlet tarafından yoğun şekilde desteklenmektedir. Türk yazılım sektörü dünyada rekabet edebilir kalitede ürünler geliştirse de, devlet tarafından daha çok desteklenerek istenilen noktaya gelebilecektir. Yani devlet politikalarının daha destekleyici ve pratik olması, teşviklerin yazılım sektörünün niteliğine uygun hale getirilmesi daha verimli sonuçlar doğuracaktır.

Şimdilerde Türkiye 4,5G ile de hızla gelişen teknolojiye ayak uydurmakta emin adımlarla ilerlemektedir. Nitelikli yerli yazılımla birlikte daha kapsamlı, hızlı ve teknolojiyi çeşitlendirerek sektörde küresel gelişimin nabzını tutacaktır. 4,5G akıllı şehircilik, akıllı trafik, mobil sağlık uygulamaları gibi yeniliklerin önünü açarak yerli yazılımları şahlandıracaktır. Ayrıca 3G’de yerli katkı payı %15 iken 4,5G’de bu oranın %45 seviyelerinde olması planlanmaktadır. Bu durum sektöre ciddi katkı koyarken, ekonomide de itici güç etkisi yaratacağı kaçınılmazdır.

Türk yazılım sektörünün mevcut potansiyelini daha verimli bir şekilde kullanabilmesi için; uygun yazılım politikaları belirleyen bir kurum oluşturulması, kamu yazılım ihalelerinde tek bir yıla bağlılığın kaldırılması, savunma sanayi de sıkça kullanılan off-set uygulamalarının geliştirilmesi, ulusal yazılım endüstri ürünlerinde ekonomik ürün/mal kabul edilmesi, yabancı firmaların yerli endüstri karşısındaki rekabet avantajının önlenmesi ve yazılım sektörünün stratejik sektör olarak ele alınması gerçekleştirilmesi gerekenlerin başında gelmektedir.

Ekonomik kalkınma ve refah düzeyinin yükselmesi için, sürdürülebilir büyüme ortamının sağlanması, teknoloji çağının getirdiği kolaylıklardan yararlanarak geri kalmamak için Türkiye’nin daha çok yazılım geliştirip, yazılım sektörü ihracatını artırması gözden kaçırılmamalıdır.

#### **Kaynaklar:**

- Yazılım & Bilgi Teknolojileri Dergisi Aralık 2015
- Türkiye Ekonomisi 2015 Dünya Dergisi
- TOBB VII. Türkiye Sektörel Ekonomi Şurası 04.03.2014
- Ekonomik Forum Dergisi Sayı:24
- TUBİSAD-Bilişim Sanayicileri Derneği Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü 2014 Pazar Verileri Mayıs 2015
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teknoloji Geliştirme Bölgesi İstatistikleri
- Dünya Gazetesi Yazılım Sektörü Araştırması Sayı:29
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
- Ankara Kalkınma Ajansı-Küresel Rekabet Sürecinde Ankara Yazılım Sektörünün Stratejik Önemi, Potansiyeli ve Politika Arayışları Eylül 2014
- Türkiye Bilişim Derneği BİLİŞİM Aylık Bilişim Kültürü Dergisi Sayı: 162

## ÜLKE İNCELEMELERİ I: İRAN

### İRAN

#### **Ekonomik Yapı**

İran'ın, Tarihi İpek Yolu'nun geçiş güzergahında ve coğrafi olarak Avrasya'nın merkezinde bulunması sayesinde her zaman önemli bir ekonomik yapısı olmuştur.

Geniş ölçüde petrole dayalı bir ekonomisi olan İran'da ekonominin yüzde 40'ı hala devlet kontrolünde bulunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle; ekonominin yüzde 40'ı doğrudan, yüzde 45'i de Irak savaşı sonrası can kaybı veren kişilerin ailelerine yardım amacıyla kurulan ve "Bonyad" olarak nitelendirilen vakıflar aracılığı ile dolaylı olarak devletin kontrolindedir. Kalan ekonomik faaliyetlerin yüzde 15'i ise, muhafazakâr işadamlarının elindedir.

İran günümüzde, 137,5 milyar varillik petrol rezerviyle dünya petrol rezervleri açısından Suudi Arabistan ve Kanada'nın ardından üçüncü sırada yer almaktadır ki; bu dünya ham petrol rezervlerinin yüzde 11,5'inin İran'da yer aldığı anlamına gelmektedir. Nitekim, dış ticaret yapısı incelendiğinde İran'ın ihracat gelirlerinin yüzde 80-90'ının, bütçe gelirlerinin ise yüzde 40-50'sinin petrolden elde edildiği görülmektedir.

Ülke ayrıca, 26,7 trilyon metreküplük doğal gaz rezervleriyle de Rusya'dan sonra doğalgaz açısından ikinci büyük rezervleri elinde bulundurmaktadır. Petrol ve doğalgazla birlikte; çinko, bakır, demir, uranyum, kurşun, kömür ve altın bakımından da zengin olan İran, bu özellikleriyle Avrasya'nın stratejik önemini de artırmaktadır.

Günümüzde uluslararası yatırımcıların ve üreticilerin yoğun biçimde ilgi odağı haline gelen İran, petrol ve doğalgaz zengini olmasıyla birlikte Orta Doğu ve Asya arasındaki en önemli geçiş noktası olmasıyla da küresel ticaret için büyük önem taşımaktadır.

#### **İran'a Yönelik Ambargoların Kaldırılması**

1979'daki İran İslam Devrimi'nden sonra 1980'den itibaren 35 yıl boyunca İran'a yönelik ekonomik ambargolar uygulanmıştır. İran'ın yürürlükte tutmakta ısrar ettiği nükleer program gerekçe gösterilerek; ABD, Avrupa Birliği (AB) ve Birleşmiş Milletler (BM) kararları doğrultusunda uygulanan ekonomik yaptırımlar, İran'ın ekonomik yapısı gereği özellikle petrol şirketleri ve bankacılık sistemi üzerine etkili olmuş ve ülkenin oldukça izole bir iktisadi yapıya bürünmesine sebep olmuştur.

Ambargonun en olumsuz etkisi ise İran halkı üzerinde olmuştur. Petrol satışlarının düşmesi ve bankaların dış dünyaya kapanması; arz daralmasına ve İran para birimi Riyal'in sürekli değer kaybetmesine sebep olmuş, enflasyon ve işsizlik artmıştır.

Ancak 2000'li yıllarda nükleer silahlanma programının sınırlandırılması karşılığında ambargoların kaldırılması için İran ile 5+1 olarak ifade edilen BM'nin ABD, Çin, Rusya, İngiltere ve Fransa'dan oluşan beş daimi üyeli Güvenlik Konseyi ile Almanya arasında görüşmelere başlamıştır. Uzun süre devam eden görüşmeler 14 Temmuz 2015'de olumlu yönde sonuçlanarak ambargonun kademeli biçimde kaldırılmasına karar verilmiş, 16 Ocak 2016'da ambargolar resmi olarak kaldırılmaya başlanmıştır.

400 milyar Dolar'lık ekonomisiyle İran'ın uluslararası arenaya tekrar açılması, küresel ekonomide büyük ilgiyle karşılanmıştır. Uzmanlarca yapılan öngörüler, ambargoların kalkmasıyla İran ekonomisinin bir yıl içinde yüzde 5, 18 aylık bir süre sonra ise yüzde 8'e varan bir büyüme oranı yakalayabileceği yönündedir.



## İran – Türkiye İlişkileri

İran'ın Türkiye ile ekonomik ve siyasi ilişkileri yüzyıllar öncesine kadar uzanmaktadır. Şah Dönemi'ni takip eden yıllarda da karşılıklı ticari ilişkiler devam etmiş, gümrük vergilerinin karşılıklı olan sınırlandırılmasını öngören ve müzakereleri on yıl süren Tercihli Ticaret Anlaşması 29 Ocak 2014 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşmanın imzalanması, İran'ın Çin'den sonra ikinci büyük İhracat partneri olan Türkiye ile sürdürdüğü ticari ilişkileri 2015 yılında daha da güçlendirmiştir.

İran'a yönelik ambargoların kaldırılması Türkiye tarafından da ilgiyle karşılanmaktadır. Uzun yıllardır hali hazırda devam etmekte olan iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler, ambargoların kalkmasıyla daha da artacaktır. Özellikle İran'ın bankacılık, gıda, turizm, moda, perakende, ilaç, vb. hizmet ve tüketim sektörlerinde Türk iş adamları için önemli yatırım fırsatları oluşacağı öngörülmektedir.

## İRAN ÜLKE PROFİLİ (2014)

|                                |   |
|--------------------------------|---|
| Nüfus (Milyon Kişi)            | 77,8  |
| Nüfus Artış Hızı (%)           | 1,3   |
| GSYİH (Milyar Dolar)           | 417   |
| GSYİH (%)                      | 4,3   |
| Kişi Başı GSYİH (Milyar Dolar) | 5.353   |
| Enflasyon Oranı (%)            | 15,5  |
| İşsizlik Oranı (%)             | 10,6  |
| İhracat (Milyar Dolar)         | 95,7  |
| İhracatta İlk 5 Ülke           | Çin, Türkiye, Hindistan, Japonya, G. Kore                     |
| Temel İhracat Ürünleri         | Petrol, Kimyasal ve Petrokimyasal Ürünler, Otomobil           |
| İthalat (Milyar Dolar)         | 61,2  |
| İthalatta İlk 5 Ülke           | Birleşik Arap Emirlikleri, Çin, Hindistan, G. Kore, Türkiye   |
| Temel İthalat Ürünleri         | Endüstriyel Hammadde ve Aramadde, Sermaye Malları, Gıda Madd. |
| Cari Denge                     | 15.937  |
| İmalat Sanayi (% GSYİH)        | 11,8  |
| Tarım (%GSYİH)                 | 9,3   |
| Hizmetler (%GSYİH)             | 52,5  |
| Sanayi (% GSYİH)               | 38,2  |

Kaynak: IMF, Dünya Bankası

## TÜRKİYE- İRAN DIŞ TİCARET PROFİLİ (2014)

| Fasıl adı   | İhracat (Bin \$) | Fasıl adı  | İthalat (Bin \$) |
|---|------------------|--|------------------|
| Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar                   | 820.228          | Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar | 8.420.265        |
| Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları                         | 483.797          | Plastikler ve mamulleri  | 515.586          |
| Plastikler ve mamulleri   | 243.965          | Bakır ve bakırdan eşya   | 225.397          |
| Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü   | 209.111          | Alüminyum ve alüminyumdan eşya   | 107.840          |
| Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı | 163.782          | Çinko ve çinkodan eşya   | 76.997           |

Kaynak: TÜİK